

מבשר טוב

קידוש שבת בראשית תש"פ

פה עיה"ק ירושלים ת"ו

לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים

א

הקדמת הדקדוקים בפסוקי בראשית ברא

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". פירש רש"י: "אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם (שמות יב ב), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל. ומה טעם פתח בבראשית, משום 'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים' (תהלים קיא ו), שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו" ע"כ.

מבואר מדרשה דרבי יצחק, שכל עיקר טעם פתיחת התורה בבראשית ברא אלקים, הוא כדי להתקיים בנו "כח מעשיו הגיד לעמו", ולבאר דרשא זו מה הגיד כאן לעמו.

ובסוגיא דפ"ק דמגילה (ט). איתא גבי תרגום שבעים הזקנים, שתרגמו לתלמי המלך מקרא דידן "אלקים ברא בראשית". וזה"ל: "מעשה בתלמי המלך, שכנס שבעים ושנים זקנים, והכניסן בשבעים ושנים בתים, ולא גילה להם על מה כינסן. ונכנס אצל כל אחד ואחד, ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם. נתן הקדוש ברוך הוא בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימו כולן לדעת אחת, וכתבו לו 'אלקים ברא בראשית' וכו'".

פירש רש"י: "אלקים ברא בראשית – את השמים, שלא יאמר בראשית שם הוא, ושתי רשויות הן, וראשון ברא את השני ע"כ, ועיין תוס' על אתר.

והמפרשים נתקשו, מדוע באמת לא אמר הכתוב בלשון זה "אלקים ברא בראשית", שאינו מניח שום מקום לטעות, ומדוע בחר לפתוח בלשון הנראה כמעוקל, ולומר 'בראשית ברא אלקים', וצריך ביאור.

גם ראיתי לאא"ז זצוקללה"ה בדברי בינה, שמאריך לנעוץ סוף התורה בתחילתה ע"ש. וכנראה מדברי הספרים הקדושים בזה שיש חיבור וקישור בין סוף התורה, המסתיימת בתיבות (דברים לד, יב) "לעיני כל ישראל", עם תחילתה שפותחת "בראשית ברא אלקים", ומה קשר וחיבור בין הנך תרתי פסוקי.

ב

מתוך עצם הבריאה יכיר האדם ויידע את מי שאמר והיה העולם

ואשר יראה בעזה"י, "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", כלומר שנגלה בבירור לעיני ישראל שהאלקים הוא שברא כל העולם. ועל כך דריש רבי יצחק בטעם פתיחת התורה בבראשית, משום "כח מעשיו הגיד לעמו", דהיינו שיידעו ויכירו בני ישראל את כח מעשיו של הבורא, ולנטוע בהם בישראל האמונה השלמה והתמימה בבורא ברוך הוא, יכירו ויידעו לעיני כל ישראל, כי 'בראשית ברא אלקים', ולא נברא ח"ו העולם מעצמו כדעת הכופרים, אלא יכירו בבריאה את כוח הבורא, ויחשו וירגישו האלקות שבבריאה, שיש בורא לעולם ומנהיג לבירה, ולא נעשה שום דבר חלילה מעצמו.

א

ובדווקא בחר הכתוב לפתוח בסידרא דלישנא כזה של "בראשית ברא אלקים", ולא אמר בלשון היותר פשוט "אלקים ברא בראשית", כדי ללמדך שמתוך עצם 'בראשית ברא' ניתן להכיר ולדעת 'אלקים', ומתוך הבריאה עצמה אדם משיג ויודע ומכיר את מי שבראו. כענין שהכיר אברהם אבינו ע"ה ראש למאמינים (ב"ר לט, א) "תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג וכו'", כי הבריאה מצד עצמה מעידה על בוראה ועל יוצרה.

ועל אף שהבורא יתברך נעלם בהעלם העולם, ואין רואים בחוש את האלקים בורא העולם. שלכן לא היה הכתוב יכול לומר בלשון ברור כזה 'אלקים ברא בראשית', מאחר שהאלקים בהעלם בעולם, ואין רואים זאת בעיני בשר כי 'אלקים ברא בראשית'.

מכל מקום "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", יודעים ישראל ומכירים היטב את מי שאמר והיה העולם. ולעיניהם הדבר ברור ופשוט במוחש, ומתוך עצם הבריאה עצמה משיגים ומכירים אלקותו יתברך. ומתוככי 'בראשית ברא' התברר להם כי 'ברא אלקים את השמים ואת הארץ'. שכל נברא מעיד על בוראו, וכל יציר מעיד על יוצרו, וכל עלול מעיד על עילתו. כד"א (ישעיה מ, כו) "שאו מרום עיניכם, וראו מי ברא אלה, המוציא במספר צבאם וכו'".

וכבר נפסק כן להדיא ברמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ב ה"ב), וז"ל: "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד (תהלים מב, ג) 'צמאה נפשי לאלהים לאל חי'. וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו, ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות. כמו שאמר דוד (שם ח, ד) 'כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו' וכו', שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם" עכ"ל.

על דרך שכתב החסיד בחובת הלבבות בשער הייחוד (פרק שישי), במשל הנאה שהמשיל לאדם המוצא כתב יפה ומשוכלל לפניו, שבוודאי מבין שיש כאן 'כותב' שכתב כתב נאה זה שלפניו, ולא מעצמו נכתב הכל. וז"ל הזהב: "מן הידוע אצלנו, כי הדברים אשר הם מבלי כוונת מכוון במאומה מהם, לא ימצא במאומה מהם סימן לחכמה וליכולת. והלא תראה, אם ישפך לאדם דיו פתאום על נייר חלק, שאי אפשר שיצטייר ממנו עליו כתב מסודר ושיטות נקראות, כמו שהיה בקולמוס. – ואילו הביא אדם לפניו כתב מסודר, ממה שאי אפשר להיות מבלי מצוע קולמוס, ואומר כי נשפך הדיו על הנייר ונעשתה צורת הכתב עליו מעצמה, היינו ממהרים להכזיבו על פניו, שאיננו נמלט מכוונת מכוון. – וכיון שזה בעינינו דבר שאי אפשר להיות בצורות רשומות בהסכמת דעתנו, איך יוכל לומר בדבר שמלאכתו יותר דקה ותיקונו יותר רחוק ועמוק בעינינו עד אין תכלית, שיהיה מבלי כוונת מכוון וחכמת חכם ויכולת יכול" עכ"ל.

וכמו שאמר דוד המלך ע"ה במזמור "ברכי נפשי את ה'" (תהלים קד), בו מאריך ומפרט בשבח הבריאה כולה ביופי וההדר שבה, ובאמצע כל אותה האריכות זועק הכתוב (שם כד): "מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית, מלאה הארץ קניינך". כלומר, שמתוך הבריאה עצמה ובהתבוננות בכל הנבראים הללו וסדרי קיומם המופלא בחכמה עצומה לאין תכלית, הרי מעצמו יכיר איש ישראל ויזעק "מה רבו מעשיך ד' כולם בחכמה עשית וכו'", להכיר ולדעת מתוך הבריאה עצמה את מי שאמר והיה העולם, כי זה הכוח ניתן לבני ישראל להכיר ולדעת "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים".

ג

בכוח התורה ובכוח קדושת ישראל לחוש ולהכיר באלקות שבבריאה

ואשר לימד זאת הכתוב בדווקא מתוך סיום התורה בסופה "לעיני כל ישראל", שמשם נלמד ונדע כי "בראשית ברא אלקים". – נראה על פי מה שייסד בזוהר הקדוש (ח"א קלד): "איסתכיל באורייתא וברא עלמא". היינו, שכל ענין 'ברא עלמא' נובע מן התורה הקדושה, ובה איסתכיל כדי לברוא את עולמו. כי התורה הקדושה תורת אלקים חיים, שופעת האלקות שממנה ברא אלקים, ולהשפיע כל האלוקות שיש בהעלם הבריאה וכל העולמות.

ולפיכך אחר שלמד כל התורה כולה, והגיע עד סופה "לעיני כל ישראל", הרי נמצא שכבר איסתכיל בכל אורייתא כולא, ומעתה שפיר יוכל להכיר 'לעיני כל ישראל בראשית ברא אלקים', כי אורייתא מודעת ליה כל שורשי האמונה במי שאמר והיה העולם, אחר שהתורה עצמה כולה שמותיו של הקב"ה ומלאה אלקותו יתברך, הרי

מתוכה יוכל לחוש ולהכיר את האלקות המלאה כל העולם, שאף היא נובעת מן התורה עצמה, ומתוך סיום התורה יקוים 'לעיני כל ישראל בראשית ברא אלקים'.

ויתרה מזו נראה לפי פשטות לשון הכתוב "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", שאף מצד עצם היותו 'איש ישראל' כבר יוכל להכיר את בוראו, ולהשיג 'בראשית ברא אלקים'. שכח זה נטוע בעצם איש ישראל בפנימיותו ובנשמתו, וכשם שהתורה היא אלקותו יתברך, כן נשמת איש ישראל, חלק אלקי ממעל, היא אלקותו יתברך.

שהרי איתא בזוה"ק (ח"ג עג): "קוב"ה ואורייתא וישראל חד" עי"ש. ושלתם קשורים ומחוברים זה בזה, וכשם שמתוך התורה מגיע האדם להכרת הבורא, כמו שנתבאר שמוצא אלקותו יתברך בתורה, ומבין מתוכה ומשיג להכיר את בוראו, כן מתוככי נשמת ישראל יוכל להשיג אלקות שבבריאיה.

וכבר נתבאר באורך בענין זה (יומא דהלולא דהיהודי הקדוש ז"ע), שאיש ישראל הוא עצמו תורה, והרי הוא כמו 'ספר תורה חי'. כמ"ש בשלהי מכות (כב:): "כמה טפשי שאר אינשי, דקיימי מקמי ספר תורה, ולא קיימי מקמי גברא רבה. דאילו בספר תורה כתיב (דברים כה, ג) 'ארבעים', ואתו רבנן בצרו חדא" ע"כ. וכבר הארכנו בביאור ענין זה שם במקומו.

וממילא, אם בתורה נתבאר שישנו כוח אלקי זה, הרי בוודאי נטוע זה הכוח גם בתוככי נשמת איש ישראל, שאף הוא כספר תורה חי וקיים כמבואר.

והיינו שסתם הכתוב בפשטות "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", מצד עצם היותו איש ישראל, הרי מעצמו יחוש כשהלך בבריאיה, ויסתכל בעולם ויתבונן סביבותיו, יחוש ויכיר מצד עצם נשמתו, להשיג את האלקים שברא אותו וברא את כל העולם ואת כל העולמות.

שוב הראוני לדברי הרה"ק מלברטוב ז"ע הי"ד, בספה"ק וידבר משה (לשמחת תורה ס"ק ג). שכתב זול"ק: "בעה", לקשר סיום התורה 'לעיני כל ישראל', עם התחלת התורה 'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ'. יש לומר, שזה סוף ותכלית התורה לאיש הישראלי, שיבוא לידי אמונה שלמה וצרופה על ידי התורה, שיראה עין בעין כי 'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ' והבן" עכלה"ט. – והיינו כמו שנתבאר והן הן הדברים, בעזה"ת.

ונראה עוד בעומק רמז חיבור התורה, "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", שאף שישנם חלקים מבני ישראל שאינם זוכים לראות העולם בבחינת "בראשית ברא אלקים" כמו שנתבאר, וגם לא בחינת 'בראשית ברא' שלעתיד בימות המשיח, כמו שיבואר להלן שיחזור העולם לתיקונו השלם.

מכל מקום מבטיחה לנו התורה הקדושה, שלבסוף יתקיים בכלם ממש "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", ומדגיש הכתוב "כל ישראל" ממש, ללא יוצא מן הכלל. שבסופו של דבר כולם יכירו ויידעו זאת בהכרת הבורא ברוך הוא, כי 'עמך כולם צדיקים' (ישעיה ס, כא), וכולם יש להם חלק לעולם הבא (סנהדרין צ).

ולפיכך יזכו שפיר "כל ישראל" להכרה נאמנה זו, בבחינת "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", כמו שנתבאר בעזה"ת.

ד

אמונתם השלמה של ישראל בכל דרכי הנהגת העולם בכל פרט

והלום חזינן ברחבי תבל גם גויים רבים שמכירים ומודים בעצם מציאות הבורא, שברא וייצר כל העולם וכל היקום הנפלא הזה, ולכאורה לא רק 'לעיני כל ישראל' נודע זאת כי 'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ'.

והרי ביארנו על פי דברי רבינו בחיי ז"ל בחובת הלבבות הנ"ל, שעצם ההיגיון וחשבון השכל פשוט מכריח על כך שיש בורא שברא והעמיד כל היקום השופע שלפנינו, ובבלתי יתכן בעליל ולא נתפס זאת בשום אופן בשכל אנוש שמאליה קמה כל זו הבריאיה, או שבפתאום התהווה היקום בכל מיני שטותים והבלים שהמציאו הכופרים בזה. – ואם כן גם הגויים ואומות העולם מכירים בעצם מציאות הבורא, ורוב הגויים בימינו מסכימים ומודים

בפה מלא שהבורא ברוך הוא ברא את העולם והעמידו על עמדו. ומה הכרה מיוחדת יש כאן באשר "כח מעשי הגיד לעמו" דייקא, וכמ"ש "לעיני כל ישראל" דייקא, 'בראשית ברא אלקים'.

ברם החילוק נעוץ בשלמות האמונה והכרת הבורא עד תכלית ההנהגה בכל דבר ודבר שברא ומנהיג בעולמו, לא רק בהכרה והודאה הבסיסית שיש בורא לעולם.

דהנה חזינן באותם שאין אמונתם שלמה בתכלית, שמוגדרים בפי חז"ל "יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו", כבחינת "נמרוד" ושאר רשעי העולם. כדאיתא בתורת כהנים פרשת בחוקותי (ב, ב) וזה"ל: "ואם לא תשמעו (ויקרא כו, יד). מה תלמוד לומר, אין לי אלא זה שהוא יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו. וכן הוא אומר (בראשית י, ט) 'נמרוד גבור ציד', שאין תלמוד לומר 'לפני ה' (שם). אלא זה שהוא יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו".

"וכן הוא אומר (שם יג, יג) 'ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד', שאין תלמוד לומר 'לה', אלא אילו שיודעים את ריבונו ומתכוון למרוד בו" ע"כ.

דהיינו, שמצד הידיעה היבשה הרי זה שפיר "יודע את ריבונו", כאשר ביארנו בזה, שעצם חשבון היבש שבהיגיון השכל מורה על ידיעת הריבון שהקים וברא את עולמו, ואם כן הרי הוא שפיר "יודע את ריבונו". – אלא שהוא 'מתכוון' בתוככי כוונותיו ומחשבות הרהורי לבו למרוד בו בריבונו.

ועניינה של 'מרידה' הלא ידענו וגם שמענו מכמה וכמה מדינות שקמו ומרדו כנגד הנשיא או הממשלה המושלת במדינתם. וכמו שראינו בשנים אחרונות בהרבה מדינות שמתקוממים כנגד הרשויות, ועורכים 'הפגנות' ענק בתוככי הערים, כדי להפיל את הממשל המדכא, והתקוממות האזרחים במרידה זו צועקת די לדיכוי ולחיסול, שהממשל מייסר ומדכא את תושבי המדינה, ואין ההנהגה דורשת את טובת העם כנודע, ואין להאריך.

כיוצא בדבר שייך 'מרידה' כלפי מלכות שמים רח"ל, וזו המרידה מלאה במחשבתם וכוונתם, שאף כי 'יודע את ריבונו' הרי הוא מכוון בכוונותיו 'למרוד בו', כי מתקומם ומורד כנגד הנהגה של מעלה, ובכל דבר שאינו נראה נכון בעיניו בבריאה או בהנהגת העולם, הרי הוא מתקומם כנגד הבורא שהנהיג וברא כך את העולם, ואין בכוחו להכניע עצמו ולקבל הנהגת הבורא ובריאתו בשלמות האמונה כישראל, שמקבלים ומאמינים בשלמות בכל דבר ודבר שבעולם, ובכל הנהגה שמנהיג עמהם השם יתברך בכלל ובפרט באמת ובלב שלם.

ועל דרך משל אזכיר כמה פרטים, שללמד על הכלל כולו יוצא, במה שתמהים כל העולם והמדענים והחוקרים על בריאת 'הקוטב הצפוני', ואין הם מבינים ומשיגים תכלית בריאה זו. שכידוע אין שום אפשרות לגור שם, ואף לא צומחים שם עצים ודשאים ופירות, רק הכל מלא הרים של קרח בלבד.

ויתרה מזו מזהירים הם תדיר, לפי ראות עיניהם את תהליך ההתחממות הגלובלית שהעולם מתחמם והולך, וקרחוני ענק נמסים כל העת ומתמוססים בקוטב הצפוני, ובשאר ההרים המושלגים בעולם. אחר שכל העת מוסיפים יותר ויותר קרחוני ענק ליפול ונמסים למים, ולפעמים אף במפולת אדירה של סלעי קרח ענקיים, השוטפים במים אדירים את כל הארץ. – וכל כך מתריעים ומזהירים תדיר, שאם כך ימשיך העולם להתחמם ולהמיס את הקרחונים שבקוטב הצפוני ושאר מקומות בעולם, עלולים הם להציף את כל העולם כולו במים, כדוגמת המבול שהמחה את כל היקום.

ואין הם מבינים מדוע ולמה יש בבריאה היזק שכזה, ומדוע מונהג העולם בצורה כזו שימיסו הקרחונים וישפוטו העולם. וזה פשר "מתכוון למרוד בו", שבמסתרי לבו אינו מסכים עם ריבונו שיודעו ומכירו, רק מחשבים בלבם שאם היו הם מנהיגים העולם בוודאי היה נראה הרבה יותר טוב... עפ"ל.

או כדוגמת המדבריות ויערי עד, שהעולם מלא אלפי אלפים שטחים של מדבר שממה, שאין בהם לא אפשרות מגורים, ולא צמיחת צומח, ולא שום אוצרות גלומים, ואם כן על מה ולמה קמו ונבראו בעולם.

וכן על זה הדרך כל מיני תהיות, אשר תמהים ומתמרדים אומות העולם בדרכי הבריאה, ובעיקר בסדר הנהגת העולם בכלל ובפרט. ובסתר לבם וכוונתם 'מתכוונים למרוד בו', כדוגמת המרידה שמורדים ומתמרדים כנגד ההנהגה שנראה בעיניהם שאינה הנהגה טובה, וחושבים שאם יתנו להם להנהיג יוסיפו הרבה יותר שפע טובה וברכה בעולם.

ברם זאת טעות גמור, ולפיכך הדגיש הכתוב שרק "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", רק בני ישראל שלמים בתכלית השלמות באמונת הבורא, ומקבלים עליהם בתמימות סדר הנהגת מלכות שמים עמהם בכל פרט וענין, הן בכללות במה ששייך להנהגת העולם כולו, וכן בפרטיות במה ששייך להנהגת הפרט כל אחד ואחד לפי קורותיו בעולמו.

והטעות של הגויים במרידתם זו, היא בכך שאין הם מבינים ואינם משיגים שכל הקלקול שהם רואים בעולם, הכל נוצר ממה שהם עצמם קלקלו והרסו וחיללו במעשיהם לקלקל את העולם, שבזה אין הם מסוגלים להיכנע ולהודות.

שהרי עצם גוף הבריאה נברא כל העולם בתכלית השלמות הגמור, כדאיתא להדיא בפ"ק דראש השנה (יא): "כל מעשה בראשית בקומתו נבראו, לדעתו נבראו, לצבינון נבראו, שנאמר (בראשית ב, א) 'ויכלו השמים והארץ וכל צבאם', אל תקרי צבאם אלא צביונם" עיין שם. ובה מוקמינו בסוגיא שם כוונת הכתוב בפרשתנו (א, יב) "עץ פרי", לומר שהכל נברא בשלמות המוכן.

נמצינו למדין אם כן, שמצידו יתעלה ברא עולם יפה וטוב בתכלית השלמות, לקומתם לדעתם ולצביונם, כאשר הכתוב מעיד בבריאה זו (א, לא): "וירא אלקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאוד". – ואם כן על כרחך כל מה שאנו רואים כביכול קלקול בבריאה, וסובלים ייסורים בתהלוכות העולם, הכל בתוצאת החטאים והקלקולים שקלקלו הנבראים בו ידיהם והרסו את העולם שהעמיד לפניהם הבורא ברוב רחמיו וחסדיו.

וכענין דחזינו בפרשתנו בתוצאת החטא שחטא אדם הראשון, שהביא הוא על עצמו את כל אותה קללה שנתקלל בעולמו (ג, יז-יט): "ארורה האדמה בעבורך, בעיצבון תאכלנה כל ימי חייך. וקוץ ודרדר תצמיח לך וגו', בזעת אפיק תאכל לחם וכו'".

ותכלית כל קללות הללו שהביא האדם על עצמו בחטאו, אינם כעונש בלבד, שאין כוונת השי"ת מקור החסד והטוב להעניש בסתם, עונש לשם עונש. – אלא תכלית כל אלו הייסורים לטובה גדולה הם לאדם, כדי שמתוכם יחזור ויתקן את כל אשר עיוות, ומתוך העבודה והעמל שיסבול בעולם, בזעת אפיק וביגיע כפיו, יזכה לברר ולתקן בחזרה את כל מה שקלקל ועיוות בעולם.

ובדבר זה טעו כל אותם גויים, שאין הם מאמינים ואינם מכירים בשלמות האמונה בתכלית, להכיר ולידע נאמנה שכל דבר קטן וגדול שנעשה בעולם, הכל מושגח ומדוקדק בתכלית השלמות והטוב. וגם מה שנראה לכאורה רע לעיני האדם, בוודאי המכוון בו לטוב, לתקן ולהשלים את כל מה שקלקל האדם והרס בעוונותיו. ונמצא שמצד הבורא עצמו יצר הכל בטובה השלמה, והאדם הוא שמשך על עצמו וקלקל את עולמו.

על דרך שאמר הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, שהגן עדן והגיהנם נעשים מתוך מה שעושה האדם לעצמו, כי האדם יכול לעשות לעצמו גן עדן או לעשות לעצמו גיהנם, כפי מה שעושה ומתנהג בעולם. וכדחזינו בפרשתנו שמתחילה היה אדם הראשון נתון בגן עדן, אך משקלקל נתגרש משם והוציא עצמו מגן עדן חוצה.

וכמו כן הוא בשאר הקלקולים והייסורים שנראים בעולם כדברים קשים וחסורים, שהכל עשה ופעל האדם לעצמו במו ידיו, ומתוך מה שקלקל נצרך לתקן, הן בכללות העולם והן בפרטות בהנהגת כל אדם בעולמו הפרטי.

ואיתא במדרש (קה"ר ז, א): "ראה את מעשה האלהים, כי מי יוכל לתקן את אשר עוותו (קהלת ז, יג). בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו, ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך וכו'" ע"כ.

והיינו, שיסוד זה הניח הקב"ה בראשית הבריאה, שברא העולם בדין (א, ה) "אשר ברא אלקים לעשות", כלומר שהניח בבריאה אופן של 'לעשות', שעל בני אדם הנבראים 'לעשות' ולתקן ולרומם את כל הבריאה, והניח בעולמו אפשרות 'לעשות' בעצם הבריאה.

ובכוח זה שניתן 'לעשות' בבריאה, צריך לרומם ולהביא את העולם לבחינה גבוהה יותר של עולם התיקון העתידי. כמו שיהיה העולם בימות המשיח, עולם זך ומצוחצח, שגם גשמיות עולם הזה יהיה ניכר בה חיות רוחני עליון. כדרך שמצינו במדרש שוחר טוב (קאפיטל עג): "אמר ר' שמעון בשם ר' סימון חסידא, בעולם הזה אדם הולך

ללקוט תאנים אין התאנה אומרת כלום, אבל לעתיד אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, והיא צווחת ואומרת שבת היא" ע"כ.

והיינו שכוח קדושת השבת יאיר ויזרח גם בתאנה, והתיקון השלם שלעתיד יהפוך את מדרגת הצומח כמדרגת מדבר, שהתאנה צווחת ואומרת 'שבת היום'.

וזה הכוח עצמו הנטוע בבריאה, אשר ברא אלקים לעשות, יכול כמו כן גם לפעול בהיפוך לקלקל ולהחריב העולם, כי יש ביד האדם 'לעשות' ולפעול בשינוי עצם הבריאה עצמה. ולכן נצרך להזהיר אדם הראשון, 'תן דעתך שלא תקלקל ולא תחריב את עולמי'. כי "זה לעומת זה עשה אלקים" (קהלת ז, יד), ומוכרח בכל דבר שיהיה שייך משני הצדדים הן לטוב והן למוטב. ולכן יש ביד האדם גם כוח להרוס ולחבל יופי הבריאה ושלמותה, על ידי החטאים והעבירות, ונפגם כל 'ראשית' הבריאה, כנודע יופי הנוף הבראשיתי שלא השתנה ולא נפגם בעולם.

ועל כך מעיד בנו הכתוב, שלישראל קדושים ניתן הכוח לתקן זאת תמיד. "לעיני כל ישראל – בראשית ברא", שיש להם לישראל תמיד הכוח המיוחד להחזיר את העולם כמו שהיה 'בראשית' הבריאה. וזה כוח תיקון מיוחד הניתן לבני ישראל, שיכולים לחזור ולתקן העולם, ולהחזירו למצב של 'בראשית ברא'. אבל הגויים גם אם מכירים ומבינים זאת שלא יתכן נבראים בלא בורא, מכל מקום אין להם אלא מה שרואים עתה בעיניהם, העולם כמו שהוא עכשיו בהווה, ולא ניתן בידם כוח תיקון למפרע להחזיר העולם כמו 'בראשית' הבריאה, שזה ניתן רק לעיני כל ישראל בלבד, ודו"ק.

ואותם צדיקים שזכו לראות עולמם בחייהם, וכבר זכו לעולם התיקון, בבחינת "ימות המשיח", כאשר נתבאר באורך במבשר טוב במקום אחר. – הם בוודאי ראו בעיניהם כל זאת, ונתקיים בהם "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", שכבר ראו בחוש עולם התיקון שיהא לעתיד 'בראשית ברא', שיחזור כתיקונו בעת ראשית הבריאה. שמכוח החידוש שהעולם מתחדש ומשתנה כל העת, כמו שנתבאר בעזה"י באורך בס"ג עי"ש, יכול לחזור תמיד לתיקונו השלם, והעולם מתחדש תמיד לתקן את עצמו, ובכל מה שמתקלקל בו מחזירים בני ישראל בעבודתם אותו לבחינת 'בראשית ברא', והצדיקים הללו שזוכים לראות עולמם בחייהם בעולם התיקון העתידי, הם זוכים להכיר בחידוש זה שבבריאה, ובהם נתקיים יפה "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים".

וזה פשר כל אריכות הגלות הזו, שאנו סובלים יותר ויותר ייסורים קשים ומרים, שככל שמרבים ישראל לקלקל בחטאים ועבירות כן נצרך יותר לסבול הייסורים ועגמות נפש רח"ל, תחת עול הגליות ועול הגויים, כדי לתקן את מה שחטאו וקלקלו, והכל כדי להביא את תיקונו של עולם, ולהכין אותו לקראת עולם התיקון במהרה.

על דרך שכתב בסה"ק קדושת לוי זי"ע (מגילת איכה), וזל"ק: "אפס בלתך גואלינו לימות המשיח. כלומר, כשיבוא משיח צדקינו במהרה בימינו, אז יתגלה שכל המאורעות שהיו בגלות לנו, היה הכל הכנה לגאולה. כי עתה בגלות אינו נראה, אבל בזמן גאולה יתגלה זאת, שהכל היה הכנה לגאולה. וזהו 'אפס בלתך', כלומר היום אינו יודע זאת, כי אם הקדוש ברוך הוא שהכל הוא הכנה לגאולה, וזהו אפס בלתך גואלינו לימות המשיח" עכ"ל"ק.

והיינו, שכל הקורות עמנו בגלות המר הזה, הכל כאין וכאפס במה שנעשה ונראה לעינינו עתה, כי אם הכל נודע להכין 'לימות המשיח', וזאת נודע לפני הבורא ב"ה בלבד, "בלתך גואלנו". והוא מנהיג ומשגיח בכל אריכות הגלות הזו והסבל שסובלים ונאנקים ישראל בגלות, לתקן ולהכין "בכוח" מתוך כל אלו הייסורים את עולם התיקון, עולמו של משיח בגאולה העתידה.

כאשר לעתיד לבוא ייצא כל זה התיקון מן הכוח אל הפועל, ויחזור העולם לשלמות תיקונו כתכלית הנרצה בראשית הבריאה בטרם חטא האדם וקלקל. ואז לא יהיה שום קלקול ושום חיסרון ניכר בעולם כלל, כי הכל יהא בתפארת השלמות בלא שום יגיעה ועמל.

על דרך שמצינו בגמרא (שבת ל:): "עתידים אילנות שמוציאין פירות בכל יום וכו', עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת וכו'" עי"ש. והיינו מכוח כל הגלות הזו שאנו סובלים ומתייסרים בה כדי לתקן את כל מה שפגמנו בבריאה, ומכינים בזה 'בכוח' את עולם התיקון שלעתיד לבוא, בעת יחזור כל העולם וכל הבריאה לתיקון השלם כבראשית הבריאה.

ואמנם כוחם של ישראל באמונתם השלמה תמיד בכל עת, גם בטרם רואים ומשיגים כל זאת, מכל מקום אמונתם שלמה ותמימה במנהיג הנאמן של הבירה, שבוודאי מנהיגה על הצד היותר טוב. ולפיכך שפיר אמר הכתוב

"לעיני כל ישראל" דייקא, "בראשית ברא אלקים", שהם אכן מאמינים בתכלית השלמות, גם בכל סדר ההנהגה שהשם יתברך מנהיג ומשגיח בעולמו, שהכל נעשה בתכלית שלמות הטוב.

ה

ביאור מנהג ישראל בעריכת הקידוש לכבודה של שמחה

בנתיב דרכנו יבואר טעם מנהגם של ישראל בעריכת הקידוש לרגל השמחה, כדי להודות ולהלל להשם יתברך על השמחה שנתן להם. כי בכך מכירים ומודים אנו בפה מלא שבוא ברוך הוא הוא בורא ומנהיג, והוא לבדו שעשה והעניק מתנה יפה זו, ולא שאנו מצידנו פעלנו ועשינו זאת, או כפי שנוטים לחשוב בדרך הטבעית, שהכל נפעל ונעשה מעצמו, רק מודים ומשבחים לבעל היכולת ובעל הכוחות כולם, כאשר ברור הדבר "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים", ולא אנו פעלנו ועשינו ולא נעשה שום דבר מעצמו.

שהרי כל אלו העניינים אף אם נראה אולי כדבר טבעי ורגיל, הלא כל זה בכלל הניסים הנסתרים שמחולל השם יתברך בעולמו, ומקיפים אותנו בכל עת תדיר (רש"י ברכות יב.).

ובפרט בענין הלידה דנן, שכולה מתחילתה ועד סופה נס ופלא, ורק מחמת הרגילות נראה כדבר טבעי. כמו שכתב בזה הרמב"ם ז"ל בספר המורה (ח"ב פי"ז) שאם יאמרו לאדם שמעולם לא שמע על ענין הלידה, שנולד קטן מתוך רחם אמו לא יוכל להאמין זאת. וזה"ל: "והנח במה שהמשלנו בו, שאיש שלם היצירה מאד נולד, ומתה אמו אחר שהניקתו חדשים, ונפרד אביו לבדו להשלים גידול הנולד ההוא באי נגזר, עד שגדל והשכיל וידע, והוא לא ראה כלל אשה, ולא נקבה מנקבות שאר בעלי החיים. ושאל ואמר לאיש אחד מאשר אתו, איך נמצינו, ועל אי זה ענין נהוינו. וענהו הנשאל, כי כל איש ממנו אמנם נתהווה בבטן איש ממינו כמותנו, הוא נקבה בצורך כל, ושהאיש ממנו היה קטן הגוף בתוך הבטן, יתנועע ויזון ויצמח מעט מעט והוא חי, עד שיגיע אל גבול כך מן הגודל, יפתח לו שער בגוף למטה שיצא ממנו, ולא יסור היותו צומח אחר כן, עד שישוּב כמו שתראנו".

"והנולד ההוא היתום ישאל בהכרח ויאמר, וזה אחד ממנו, כשהיה קטן בבטן והוא חי מתנועע צומח, האם היה אוכל ושותה ומתנשם בפיו ונחיריו ויוצא. ויאמר לו, לא, והוא ספק ימהר להכחיש זה, ויעמיד המופת על כל העניינים האלה האמיתיים, שהם נמנעים, בעשותו ראייה בנמצא השלם הנח, ויאמר, כל איש ממנו כשתכלא ממנו הנשימה קצת שעה ימות ויבטלו ממנו תנועותיו, ואיך יצויר שיהיה איש ממנו בתוך כיס סתום מקיף בו בתוך גוף מדת חדשים, והוא חי מתנועע. ואילו בלע אחד ממנו צפור, היה הציפור ההוא מת לשעתו בהגיעו באיצטומכה, וכל שכן בבטן התחתון. וכל איש ממנו אם לא יאכל המזון בפיו וישתה המים, בימים מועטים ימות בלא ספק, ואיך ישאר חדשים האיש חי מבלתי מאכל ומשתה. וכל איש ממנו כשיזון ולא יוציא בימים מועטים ימות בכאב גדול; ואיך יעמוד זה חדשים בלא יציאה. ואילו נקב בטן אחד ממנו ימות אחר ימים, ואיך יחשב שזה העובר היה טבורו פתוח. ואיך לא יפתח עיניו, ולא יפרוש כפיו, ולא יפשוט רגליו, וכל אבריו שלמים, אין חלי בהם, כמו שחשבתם. כן ימשך לו ההיקש כולו, שהאדם אי אפשר בשום פנים שיתהווה על זאת הצורה. – והתבונן זה המשל ובחנהו וכו' עכ"ל.

ובכן עורכים ישראל קדושים קידוש זה לכבודה של שמחה, להודות נאמנה שמכירים ויודעים היטב מי היוצר ומי הפועל ומי עשה להם כל זאת. ואמונתם שלמה ותמימה בבוא יתברך שמו שהוא "בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים". – ובכך זוכים כאשר ניגשים אל השמחה מתוך אמונה יוקדת זו, לגדל את בנינו ואת בנותינו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מתוך אמונת אומן שלמה וברורה במי שאמר והיה העולם, אחר שברור הוא במוחש "לעיני כל ישראל – בראשית ברא אלקים".

כן יתן השם יתברך וכה יוסיף, לחזק ולבסס יסודות האמונה השלמה והתמימה, אמונת אלוקי עולם, בכל מה דעביד רחמנא, להכין את העולם לקראת עולם התיקון, עולם שכולו טוב. ויהא רעווא שנזכה מהרה לגאולה השלמה, ולתיקון העולם בביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.

[להצטרפות לרשימת התפוצה שילחו מייל לכתובת \[m0732951213@gmail.com\]\(mailto:m0732951213@gmail.com\)](mailto:m0732951213@gmail.com)

נ.ב. מידי פעם נשלחים בכתובת המייל הנ"ל שיחות שלא קיימים באופציות האחרות)